

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ, ΠΑΞΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Αριθμ. Πρωτ. 860

Αριθμ. Διεσπ. 173

Κέρκυρα, 23/06/2017

Πρός
τόν Μακαριώτατον Αρχιεπίσκοπον
Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. κ. Ἱερώνυμον
καί τούς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
εἰς τās ἑδρας των

Μακαριώτατε, Ἱεραριώτατοι,

Παρότι ἤθελα νά συμμετάσχω στίς ἐργασίες τῆς ἑκτακτῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, ἐντούτοις ἡ πορεία ἀποθεραπείας τοῦ προσφάτως ἐγχειρισμένου γονάτου μου δέν μοῦ ἐπιτρέπει νά ταξιδέψω γιά τήν Ἀθήνα. Ἐντούτοις, ἐπειδή τό θέμα τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν εἶναι πολύ σημαντικό, δέ θά ἤθελα αὕτη ἡ ἀναγκαστική ἀπουσία μου νά ἐκλειφθεῖ ὡς ἀδιαφορία γιά τίς συνέπειες πού ἀνακύπτουν μετά τήν δημοσίευση τῶν νέων προγραμμάτων. Ἐκρίνα λοιπόν σκόπιμο νά καταθέσω τίς ἀπόψεις μου γραπτῶς, γιά νά συνεισφέρω στόν ἀπό κοινοῦ προβληματισμό.

Ἡ δημοσίευση στό ΦΕΚ στίς 19 Ἰουνίου 2017 τῆς ὑπ' ἀριθμ. 101470/Δ2 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας κ. Γαβρόγλου μέ τήν ὁποία ὀριστικά (:) ἐπιλύεται ἀπό πλευρᾶς πολιτείας τό πρόβλημα τῶν νέων προγραμμάτων καί μία ἐπισταμένη σύγκρισή τους τουλάχιστον μέ τίς προτάσεις τίς ὁποῖες μᾶς παρέθεσε κατὰ τήν Συνεδρία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 9^{ης} Μαρτίου ὁ ἀδελφός καί συλλειτουργός Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ὑδρας, Σπετσῶν καί Αἰγίνης κ. Ἐφραίμ, ἐκ μέρους τῆς ὀρισθείσης ὑπό τῆς Ἱεραρχίας τριμελοῦς ἐξ Ἀρχιερέων Ἐπιτροπῆς περί τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, μέ κάνει μέ περίσκεψη νά καταθέσω τίς ἐξῆς διαπιστώσεις:

1. Τό Ὑπουργεῖο Παιδείας ἀγνόησε οὐσιαστικά τίς παρατηρήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς ὡς πρός τά νέα προγράμματα σέ ὅλες τίς βαθμίδες.
2. Ἡ μόνη ἀλλαγὴ πού ἐγίνε στό Πρόγραμμα Σπουδῶν γιά τό Δημοτικό ἔχει νά κάνει μέ τήν μὴ διδασκαλία στοιχείων ἐκ τῶν ἀνατολικῶν θρησκευμάτων στήν Γ' καί Δ' Δημοτικοῦ καί ὁ περιορισμός (:) τῆς διδασκαλίας στίς τρεῖς ἀβρααμικές θρησκείες (χριστιανισμός, ιουδαϊσμός, μουσουλμανισμός).

Στοιχεία εκ των ανατολικών θρησκευμάτων θά διδάσκονται στην Ε' και την ΣΤ' Δημοτικού. Τό θρησκευολογικό και συγκρητιστικό περιεχόμενο παραμένει ατούτουσιο.

3. Ακόμη και οι τεχνικές και παιδαγωγικές παρατηρήσεις της Επιτροπής μας δέν φαίνεται καν νά συζητήθηκαν.
4. Η όλη προσέγγιση του προγράμματος Σπουδών παραμένει έννοιοκρατική. Απουσιάζει ή ιστορικότητα (Παλαιά Διαθήκη, Καινή Διαθήκη, Έκκλησιαστική Ιστορία), μέ αποτέλεσμα νά είναι βέβαιη ή σύγχυση, ιδίως στην ήλικία των παιδιών του Δημοτικού, αλλά και του Γυμνασίου.
5. Η Έπιτροπή έξ Αρχιερέων έπισημαίνει τή δυσκολία πολλών διδασκόντων, ιδίως στο Δημοτικό Σχολείο, νά αξιοποιήσουν ακόμη και ατό τό προβληματικό ύλικό. Στην έπαρχία μας, έναν σχεδόν χρόνο μετά την είσαγωγή των νέων προγραμμάτων, δέν έχει γίνει ούτε μία έπιμόρφωση των δασκάλων πάνω σ' ατά και στο ύλικό τους. Αντιλαμβανόμαστε όλοι ποιά θά είναι ή στάση αρκετών έναντι ενός μαθήματος, στις αρχές του όποιου δέν είναι άπαραίτητο νά πιστεύουν, όταν ατό άπαιτεί και γνώση και στάση ζωής για τίς όποιες μόνο ή προσωπική πρωτοβουλία μπορεί νά καλύψει τά κενά. Τό μάθημα στο Δημοτικό κινδυνεύει ή νά μήν διδάσκεται ή νά μήν έχει προσανατολισμό ή αν διδαχθεί, κατά τίς όδηγίες του Προγράμματος, νά όδηγήσει σέ πλήρη σύγχυση τους μαθητές.
6. Έγείρεται σαφώς ζήτημα θρησκευτικής ταυτότητας στα παιδιά του Δημοτικού. Όταν οι περισσότερες οικογένειες ακολουθούν τό όρθόδοξο δόγμα, δέν μπορεί τά παιδιά τους νά διδάσκονται πέντε θρησκείες ταυτόχρονα. Ποιά σχέση μέ τό Σύνταγμα της χώρας μας έχει ατό;
7. Σέ ό,τι άφορά στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο δέν έγινε καμία αλλαγή, ούτε σέ έπίπεδο διατυπώσεων, στα νέα προγράμματα σέ σχέση μέ ατά του Σεπτεμβρίου. Ακόμη και οι λιγοστές προτάσεις της Έπιτροπής πετάχθηκαν στον κάλαθο των άχρήστων. Βεβαίως έδω ύπείσέρχεται ό παράγων «έκπαιδευτικός-θεολόγος», ό όποιος έχει την άκαδημαϊκή γνώση και σχετική κατάρτιση και μπορεί νά διαμορφώσει ένα πιο συγκροτημένο πλαίσιο και διδασκαλίας, αλλά και κριτικής των μαθημάτων.

Παραθέτουμε τό συμπέρασμα της είσηγήσεως του άδελφου μας άγίου Ύδρας:

«Α. Είναι αναγκαία μία νέα όρθολογική ανακατανομή και αναθεώρηση της ύλης, μέ την άπάλειψη ή τή μετακίνηση όλων εκείνων των ένοτήτων, οι όποιες δέν είναι συμβατές προς την ήλικία και την έμπειρία των μαθητών των τάξεων του Δημοτικού».

Υπάρχει κάποια αλλαγή στα νέα προγράμματα προς ατή την κατεύθυνση; ΟΧΙ

«Β. Άλλες θεματικές ένότητες Δημοτικού και Γυμνασίου θά πρέπει νά μεταφερθούν ως θεματικές ένότητες στο Λύκειο μέ άνάλογες τροποποιήσεις και διαμορφώσεις».

Υπάρχει κάποια αλλαγή στα νέα προγράμματα προς ατή την κατεύθυνση; ΟΧΙ

«Γ. Η διαπραγμάτευση του θέματος «θρησκεία» στο Δημοτικό Σχολείο δέν θεωρείται αναγκαία και δέν κρίνεται άπαραίτητη, έπειδή στις πρώτες τάξεις της έκπαίδευσης οι μαθητές δέν γνωρίζουν και έτσι καλούνται νά διδαχθούν μόνο τό περιεχόμενο της χριστιανικής ζωής (μέ πρόσωπα και γεγονότα βιβλικά), ως πρότυπο ζωής, γι' ατό

καί ἡ ἀπόκτηση γνώσης ἀπό τῆ χριστιανικῆ παράδοση στίς τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ, εἶναι βασικό, ὥστε νά τοῦς βοηθήσει στίς ἐπόμενες τάξεις, κυρίως στό Λύκειο, νά γνωρίσουν καί τίς ἄλλες θρησκευτικές πραγματικότητες καί παραδόσεις. Ἡ ἔμφαση δηλαδή στή διαπραγμάτευση καί παρουσίαση τῆς Ὁρθόδοξης διδασκαλίας θεωρῶ ὅτι εἶναι μονοσήμαντη».

Υπάρχει κάποια ἀλλαγὴ στά νέα προγράμματα πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση; ΟΧΙ

«Δ. Ἡ μετακίνηση τῶν θρησκευτικῶν ἀναφορῶν, ἀπὸ τίς μικρότερες τάξεις στίς μεγαλύτερες (Λυκείου), εἶναι ἐφικτὴ ἀναλόγως καί πρὸς τὴ δυσκολία κατανόησης καί ἐπεξεργασίας, προκειμένου νά ἀποφευχθεῖ καί ὁποιαδήποτε τάση συγκρητισμοῦ».

Υπάρχει κάποια ἀλλαγὴ στά νέα προγράμματα πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση; ΟΧΙ

Ἐπομένως, πρὸς τί ἐγίνε τελικὰ ὁ διάλογος; Δέ θά ἔπρεπε νά αἰσθανόμαστε ὅτι ἡ πολιτεία μᾶς ἐνέπαιξε κυριολεκτικῶς; Μποροῦμε νά εἴμαστε εὐχαριστημένοι ὅτι στήν πράξη τὰ παιδιά μας θά μεγαλώσουν ἔχοντας στό νοῦ τους πλήρη σύγχυση σχετικά μέ τό ποιά εἶναι τὰ στοιχεῖα τῆς ἑλληνορθόδοξου ταυτότητος καί παραδόσεως, τὰ ὁποῖα, χωρίς νά λειτουργοῦν ὡς ἀφορμὴ μισαλλοδοξίας, ἀποτελοῦν τὴν βάση γιὰ νά γνωρίσουμε καί νά συνυπάρξουμε μέ ἄνθρωπους πού ἀκολουθοῦν ἄλλες παραδόσεις;

Μήπως τελικὰ τὰ νέα προγράμματα θά ἔπρεπε νά διδάσκονται σέ ὅσους δέν εἶναι ὀρθόδοξοι, γιὰ νά γνωρίσουν τὴν Ὁρθοδοξία καί ὄχι σέ ὅσους εἶναι, γιὰ νά μὴν ξέρουν τελικὰ τί εἶναι;

Ὡς Ἐκκλησία μήπως θά πρέπει ὑπεύθυνα νά ἐξετάσουμε τὴν ἀνάληψη πρωτοβουλιῶν πρὸς ὀρισμένες κατευθύνσεις, ὅπως ἡ ὀργάνωση στίς ἑδρες τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων καί σέ ὅσες ἐνορίες εἶναι ἐφικτό, συνάξεων γιὰ μαθητὲς τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου τουλάχιστον, στίς ὁποῖες θά διδάσκονται τὰ θρησκευτικά μέ τό ἑλληνορθόδοξο περιεχόμενο συστηματικά καί ὄχι ἀποσπασματικά, ὥστε νά μὴν ἐπηρεαστοῦν τὰ παιδιά μας ἀπὸ τὸν τρόπο πού θά γίνεται τό μάθημα στό σχολεῖο; Κληρικοί, λαϊκοὶ θεολόγοι, ἄνδρες καί γυναῖκες πού θά πιστεύουν στὸν Θεό καί θά ἀγαποῦν τὴν Ἐκκλησία, μποροῦν νά ἀναλάβουν μία τέτοια διδασκαλία, στήν ὁποία νά προτρέψουμε τοὺς γονεῖς πού θέλουν νά εἶναι πιστὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, νά ἀποστελοῦν τὰ παιδιά τους, ὡς ἀντίβαρο στήν ἀπαξίωση τῆς πίστεώς μας καί στὸν συγκρητισμό; Νά μάθουν τὰ παιδιά μας τὴν Ἁγία Γραφή, τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν Ἁγίων μας, ἀλλά καί νά κατανοήσουν ὅτι ἡ παράδοσή μας δέν εἶναι ἴδια μέ αὐτὴ τῶν ἄλλων λαῶν καί θρησκειῶν; Ὅτι ἔχουμε μνήμη καί ἱστορία; Ὅτι ἡ κοινωνία μας δέν μπορεῖ μέ ἀπάθεια νά παρακολουθεῖ τὸν ἀποχριστιανισμό της στά πλαίσια τοῦ μοντερνισμοῦ; Ὅτι δέν εἶναι αἰκουμενικότητα αὐτὴ πού ἐτοιμάζεται ἀλλὰ ἓνας χυλὸς παγκοσμιοποιήσεως, στὸν ὁποῖο Χριστός, Μωάμεθ, Ἀλλάχ, Βούδας, βέδες, γιόγκα θά εἶναι οἱ μέ διαφορετικὸ ὄνομα ἐκφάνσεις τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου καί οἱ ὀψεις μιᾶς «ἀνωτέρας δυνάμεως», στήν ὁποία ὅλοι ἀπευθυνόμαστε χωρίς νά διαφέρει οὐσιαστικά ἡ πίστη μας σέ τίποτα;

Ὡς Ἐκκλησία μήπως θά πρέπει μέ αἰσθημα εὐθύνης νά καταγγείλουμε πλέον τὴν πολιτεία ὡς ἐμπαίζουσα τὴν παράδοση καί τὴν ἱστορία τοῦ λαοῦ μας καί νά ζητήσουμε ἀπὸ ὅλους νά πάρουν ὑπεύθυνα θέση, μεταξύ αὐτῶν καί τὰ πολιτικά κόμματα;

Ὡς Ἐκκλησία μήπως ἤρθε ἡ ὥρα μέ πόνο ψυχῆς νά ἀποδοκιμάσουμε προσωπικά ὅλους ἐκείνους τοὺς θεολόγους καί θεολογοῦντες πού πῆραν μέρος στήν

συγγραφή τέτοιων προγραμμάτων και να τους επισημάνουμε, όχι με αφορισμούς, αλλά με πόνο ψυχής ότι, ήθελημένα ή άθελητα, συμβάλλουν στον αποχριστιανισμό της πατρίδας μας και προκαλούν πνευματικό τραύμα στην Έκκλησία και στους συνανθρώπους μας και ότι θα έπρεπε να έχουν συνειδησιακή ευθύνη γι' αυτό; Θεωρούμε ότι αρκετά τους χαϊδέψαμε και τους αφήσαμε να επικαλούνται ως άλλοθι τον χαρακτήρα του «αύθεντικά ὀρθοδόξου», του «σύγχρονου», του «προοδευτικού».

Ὡς Ἐκκλησία μήπως πρέπει πρώτα ἡμεῖς να θέσουμε τὸ ἐρώτημα στὸν λαό μας ἂν ἐπιτέλους θέλει να παραμείνει Ἑλληνας καὶ Ὁρθόδοξος καὶ αὐτό να διαφαίνεται καὶ στὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν καὶ στὸ μάθημα τῆς Ἱστορίας καὶ στὸ μάθημα τῆς Γλώσσας καὶ στὸ μάθημα τῆς Λογοτεχνίας; Δὲν γνωρίζουμε ἂν αὐτό πρέπει να γίνει δημοψηφισματικά. Πάντως ἤρθε ἡ ὥρα, ὁψέποτε γίνουν ἐκλογές στὸν τόπο μας, ὡς Ἐκκλησία ἐπισήμως να θέσουμε αὐτά τὰ ἐρωτήματα σὲ ὅσους διεκδικήσουν τὴν ψῆφο τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, γιὰ να μὴν ὑφαρπάζεται αὐτὴ καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸν πνευματικό, κοινωνικό καὶ θρησκευτικό προσανατολισμό τῆς πατρίδας μας. Συγκυριακές πλειοψηφίες δὲν μποροῦν να ἀποφασίζουν γιὰ τὴν πορεία τῆς κοινωνίας μας γιὰ τὰ ἐπόμενα τουλάχιστον ἑβδομήντα χρόνια, τὰ χρόνια δηλαδή τῆς γενεᾶς πού θὰ ἐκπαιδευτεῖ μέσα ἀπὸ αὐτά τὰ προγράμματα.

Λυποῦμαι πού ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπουσία μου δὲν μοῦ ἐπιτρέπει να θέσω αὐτά τὰ ἐρωτήματα διὰ ζώσης. Θεωρεῖστε ὅμως ὅτι γιὰ λόγους συνειδήσεως ἔκρινα ὅτι δὲν πρέπει να παραμείνω σιωπηλός. Ἄς φωτίσει ὅλους μας τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὥστε να πάρουμε τίς καλύτερες ἀποφάσεις γιὰ τὸν λαό μας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν θέση τῆς Ἐκκλησίας στὴν ἑλλαδικὴ κοινωνία, τὴν τόσο χειμαζόμενη ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν οἰκονομική, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τὴν πνευματικὴ κρίση.

Μετὰ βαθύτατου εἰλικρίνους

εὐχέμενος τὸ βέλτιστον

Γεώργιος Στεφανίδης